

Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy w województwie podkarpackim

Anna Barwińska-Małajowicz¹, Kamila Smolik²

Wprowadzenie

Współczesny rynek pracy w Polsce charakteryzuje się niezwykle dynamiką zmian, zarówno w obszarze instytucjonalnym, jak i strukturalnym. Jest to efekt przystąpienia kraju do Unii Europejskiej oraz powszechnej globalizacji procesów gospodarczych. Otwartość granic, realizacja inicjatyw Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz wprowadzenie obcego kapitału na rynek krajowy zrewolucjonizowało programy aktywizacji zawodowej i udoskonaliło jakość oraz produktywność samej pracy. Niemniej jednak echo występującego obecnie wyżu demograficznego, jak i brak adekwatności w przygotowaniu zawodowym jednostek do globalnego rynku pracy, wygenerowało nowe problemy i perspektywy dotyczące zatrudnienia.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych wyników analizy danych dotyczących bezrobocia osób młodych zamieszkałych w województwie podkarpackim. Do opisanego zależności pomiędzy poszczególnymi zjawiskami wykorzystano dane statystyczne (przede wszystkim bazę danych reprezentującą II kwartał lat 2011–2014, udostępnioną przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie) oraz wyniki własnych badań empirycznych. Pierwsza część artykułu opisuje główne aspekty i tendencje bezrobocia ludzi młodych (tj. osób do 25. roku życia) charakterystyczne dla województwa podkarpackiego. Kolejna część ukazuje problemy kobiet na podkarpackim rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet rozpoczynających swoją karierę zawodową. Całość opracowania zakończono zwięzłym podsumowaniem przeprowadzonych rozważań.

Problem bezrobocia osób młodych w województwie podkarpackim

Polski podział administracyjny wyróżnia 16 województw o zróżnicowanej strukturze, wielkości oraz wielokierunkowych możliwościach odzwierciedlających charakterystykę dominujących, regionalnych gałęzi gospodarczych. W kategorii powierzchni, województwo podkarpackie uplasowało się na jedenastym miejscu klasyfikacji

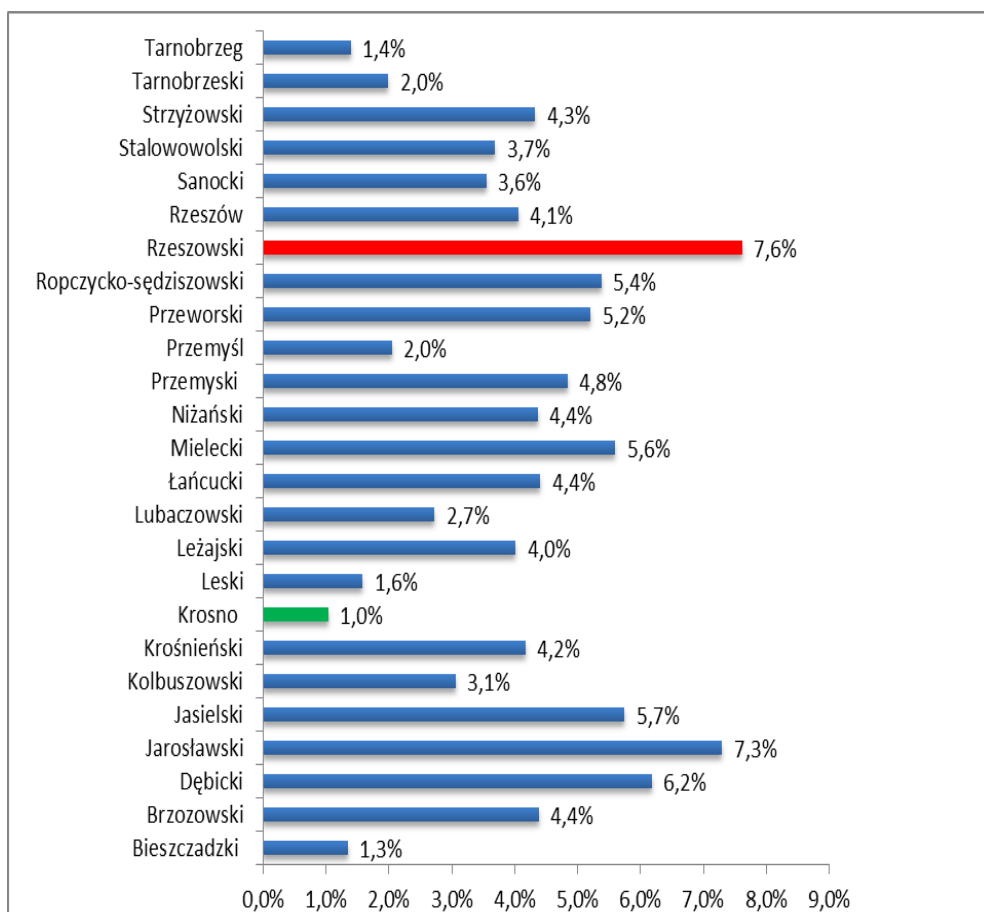
¹ Dr hab. prof. UR Anna Barwińska-Małajowicz, Katedra Makroekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski

² Mgr Kamila Smolik, Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski

z wielkością 1 784 576 ha. [GUS, stan na dzień 31.12.2014 r.]. Średnia gęstość zaludnienia obszaru w 2014 roku wyniosła natomiast 119 osób/km², czego wynikiem jest 7. miejsce w rankingu polskich województw (średnia gęstość zaludnienia w Polsce wynosiła 123 osoby/ km²) [GUS, stan na dzień 31.12.2014 r.]. Województwo podkarpackie należy do regionów borykających się z wieloma problemami, w tym z wysokim poziomem bezrobocia. Pomimo dynamicznego rozwoju stolicy województwa podkarpackiego – Rzeszowa, rozbudowy Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec oraz ogólnej poprawy stanu infrastruktury, w 2014 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie zanotował stopę bezrobocia na wysokości 14,2% co w rankingu województw uplasowało region na trzecim miejscu od końca [Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, II kwartał 2014 r.]. Rok później, pomimo nieznacznego spadku wartości omawianego wskaźnika (o ok. 1%), Podkarpacie nadal utrzymuje się na tym samym, niechlubnym miejscu [GUS, listopad 2015 r.]. Zauważyć należy, że bezrobocie to nie tylko wynik braku lub niedostosowania kwalifikacji czy problemy charakterystyczne dla okresu przejścia z trybu edukacji na rynek pracy. To również skutek uboczny, wszechstronnej globalizacji procesów, (swobodnego) przepływu osób między państwami oraz światowej komputeryzacji i technologizacji życia gospodarczego. W konsekwencji coraz częściej sytuacja bezrobocia obejmuje ludzi młodych, którzy po ukończeniu studiów (które z założenia powinny być gwarantem dobrego startu zawodowego oraz zwiększenia tranzytywnego kapitału kariery), bezlitośnie zderzają się z realiami panującymi na współczesnym rynku pracy.

Według danych statystycznych zgromadzonych w II kwartale 2014 roku, w samym województwie podkarpackim przebywało ok. 25 tys. bezrobotnych osób do 25 roku życia, co stanowiło ok. 20% wszystkich bezrobotnych tego regionu [Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, II kwartał 2014 r.].

Najwięcej młodych osób pozostających bez pracy było mieszkańcami powiatu rzeszowskiego (7,6%), zaś najlepszymi warunkami rozwoju zawodowego dla analizowanej grupy dysponowało Krosno (zaledwie 1% bezrobotnych) (rys. 1). Jedną z głównych przyczyn związanych z bezrobociem młodych ludzi jest nieadekwatne do wymagań pracodawców przygotowanie zawodowe osób do 25. roku życia. Realia współczesnych procesów rekrutacyjnych coraz częściej wychwytyją niski poziom doświadczenia czy kompetencji wykazywany przez potencjalnych, młodych pracowników. Istota zjawiska bezrobocia wymaga ponadto poszukiwania rozwiązania problemu dotyczącego braku wolnych miejsc pracy także w coraz powszechniejszych praktykach związanych z tworzeniem tzw. firm „rodzinnych” lub utrzymywaniem stanowisk przez „zasiedzenie”. Coraz częstszą praktyką jest utrzymywanie zatrudnienia nawet po otrzymaniu emerytury, co niejednokrotnie blokuje miejsce nowym, potencjalnym pracownikom. Sytuacja na polskim rynku pracy zaczyna tym samym zataczać *błędne koło*. Wymagania rekrutacyjne, bazujące głównie na zgromadzonym doświadczeniu jednostki, są praktycznie niewykonalne w sytuacji braku wolnych stanowisk pracy czy niechęci pracodawców do przyjmowania nowych stażystów, przez co młodemu człowiekowi utrudnia się zdobycie oczekiwanego poziomu tego doświadczenia.

Rys. 1. Stopa bezrobocia osób do 25. roku życia, w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego – II kwartał 2014 r.

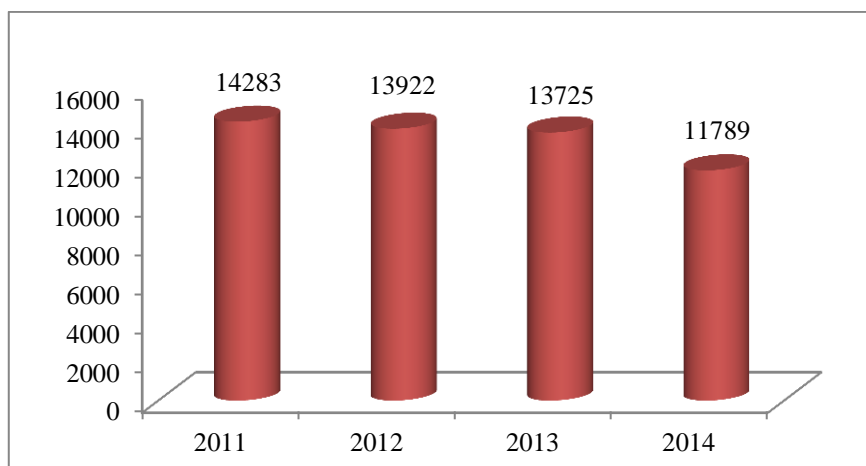
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Przy takiej tendencji, mając na uwadze fakt, iż co roku polskie uczelnie opuszcza ok. 400 tys. studentów [Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2013: 5] (zasilających statystyki bezrobotnych osób młodych do 25. roku życia), a sama stolica Podkarpacia – Rzeszów – zwana jest potocznie miastem studenckim, nawet najliczniejsze programy aktywizujące czy zwiększenie dostępności staży zawodowych nie zniweluje w pełni problemu wysokiego bezrobocia ludzi młodych, dopóki nie poprawi się świadomość podmiotów funkcjonujących na rynku pracy (w zakresie rekrutacji młodych pracowników). Po zaznajomieniu się ze wskaźnikami bezrobocia absolwentów szkół wyższych, nie powinien dziwić fakt, iż ponad 1/3 studentów, przygotowujących się do życia zawodowego na uczelniach podkarpackich otwarcie myśli o wyemigrowaniu z województwa w celu znalezienia odpowiedniej pracy [Kotarski 2013: 99].

Problemem współczesnego polskiego rynku pracy jest też fakt, iż dokument potwierdzający ukończenie szkoły średniej czy tytuł uzyskany po studiach wyższych,

często nie jest jednoznaczny z posiadanymi kwalifikacjami, a tym bardziej z wygenerowanym doświadczeniem danej jednostki. Pomijając aspekt indywidualności osób uczących się, zdobyte wykształcenie zajmuje często drugorzędną rolę w procesie rekrutacji. Ma to związek z niedopasowaniem struktury kształcenia zawodowego do aktualnych warunków i wymagań rynku pracy. Większość pracodawców nie postrzega ukończenia studiów wyższych w kategorii „bagażu doświadczenia”, ale tylko jako współczesny *must have* potencjalnego pracownika w danym przedsiębiorstwie.

Dodatkowo, w województwie podkarpackim na przełomie lat 2014/2015, w związku z nadmierną podażą osób z tytułem magistra, wykreowano tendencję do wyróżniania osób posiadających wykształcenie zawodowe lub inżynierskie (takie sytuacje jednak mają często postać sinusoidalną, ponieważ mają charakter tzw. mody). Warto również zauważyć, że kwalifikacje, znajdujące swoje formalne udokumentowanie w postaci uzyskanych dyplomów czy certyfikatów [Świtling 2010], niejednokrotnie nie znajdują swojego potwierdzenia w praktyce zawodowej. Niemniej jednak zdobywanie wiedzy oraz wszelkich dodatkowych kwalifikacji i umiejętności jest podstawą w budowaniu własnego tranzycyjnego kapitału kariery, niezbędnego do zaistnienia na dynamicznie zmieniającym się rynku. Należy w tym miejscu podkreślić, że wśród osób bezrobotnych do 25. roku życia, zamieszkujących w województwie podkarpackim, zauważono pozytywny trend zmian w zakresie pozyskiwania kwalifikacji zawodowych (rys. 2).

Rys. 2. Bezrobotne osoby do 25. roku życia nieposiadające kwalifikacji zawodowych w województwie podkarpackim, II kwartał 2011–2014

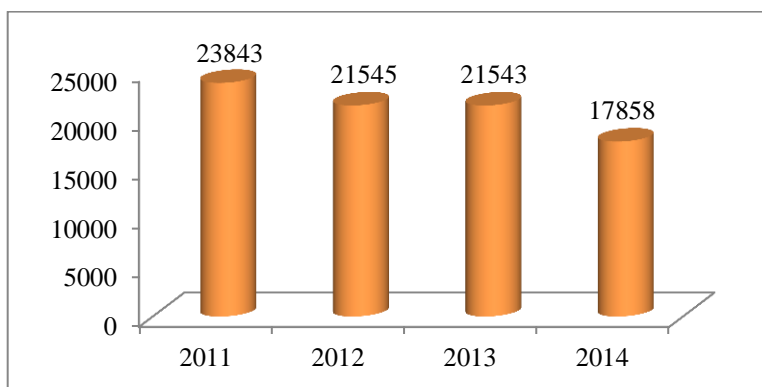
Źródło: opracowanie własne na bazie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Z analizy danych zestawionych na rys. 2 wynika, iż coraz mniej młodych bezrobotnych osób zamieszkujących województwo podkarpackie boryka się z trudnościami wynikającymi z posiadania niedostatecznego poziomu odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Jest to również oznaką wpływu obecnych tendencji edukacyjnych, gdzie różne formy edukacji są dość upowszechnione zarówno w formie tradycyjnej, jak i elektronicznej, a dostęp do niezbędnych materiałów (naukowych i specjalistycz-

nych) został ograniczony do przysłowiowego kliknięcia. Należy jednak pamiętać, iż jakość kompetencji zawodowych wynika głównie z poziomu zaangażowania działań jednostki w inicjatywy samorozwojowe. Co ważniejsze, spadkowy charakter ww. wskaźnika może mieć negatywną zależność, ponieważ niewykluczone, iż odzwierciedla coraz większą liczbę osób młodych, które pomimo uzyskania odpowiednich kompetencji dalej zmagają się z problemem bezrobocia.

Zaznaczyć należy, że głównym aspektem współczesnych wymagań rynku pracy nie jest jednostkowy poziom wypracowanych kwalifikacji zawodowych, lecz często wieloletnie doświadczenie, które pracownik będzie w stanie wykorzystać na nowym stanowisku pracy. Oczywistym trendem w takiej sytuacji staje się poszukiwanie pracowników o jak najdłuższym oraz najbardziej efektywnym specjalistycznym doświadczeniu. Osoby młode, rozpoczynające swoją egzystencję na rynku pracy, często nie widzą związku pomiędzy wiedzą zdobytą podczas edukacji a aktualnymi wymaganiami rynku pracy. Przekłada się to niejednokrotnie na decyzje pracodawców, dla których zatrudnianie młodych osób nieposiadających wymaganych umiejętności, w sytuacji dostępności już doświadczonych pracowników, jest inwestycją mocno nieefektywną, wymagającą ponoszenia dodatkowych kosztów materialnych, jak i niematerialnych (np. czas) związanych z przyuczeniem do stanowiska (w praktyce przekłada się to na okres minimum 3 miesięcy stażu) [Analiza kwalifikacji i kompetencji..., 2014: 9].

Analizując problem stanu wykazywanego doświadczenia wśród bezrobotnych osób do 25. roku życia, województwo podkarpackie również zanotowało nieznaczną poprawę (rys. 3). Nie jest to jednak powód do dumy, ponieważ tak jak w przypadku kompetencji, sytuacja ta oznacza, iż czynników bezrobocia ludzi młodych należy szukać głębiej niż na poziomie braku doświadczenia zawodowego.

Rys. 3. Bezrobotni do 25. roku życia nieposiadający doświadczenia zawodowego – województwo podkarpackie, II kwartał 2011–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Jak wykazuje analiza danych zestawionych na rys. 3, w województwie podkarpackim na przełomie 2013/2014 roku, odnotowano znaczny spadek liczby bezrobotnych młodych ludzi nieposiadających doświadczenia zawodowego. Wartość tego wskaźnika zmalała we wszystkich powiatach Podkarpacia, przy czym największy

spadek zanotowano w powiecie mieleckim (ok. 50% w porównaniu z rokiem 2011)³. Prawdopodobnie jest to w dużej mierze efekt zagranicznych inwestycji rozwojowych tego regionu związanych ze Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec oraz rozwojem przemysłu lotniczego. Kolejnym impulsem prowadzącym do wzrostu doświadczenia młodych ludzi były Programy i Fundusze Unii Europejskiej z okresu finansowania 2007–2013.

Warto dodać, że takie pojęcia jak: kwalifikacje i doświadczenie często ulegają w praktyce życia codziennego nieprawidłowej interpretacji, czego wynikiem są nieudomówienia czy błędne informacje krążące w strukturach rynku pracy. Jak pokazuje analiza rozmów prowadzonych z pracodawcami, obydwa wymienione wyżej pojęcia w praktyce często się na siebie nakładają, co wprowadza dezorientację w świadomości młodych osób poszukujących zatrudnienia. Jednak po przeprowadzeniu analizy tych dwóch zagadnień wyraźnie widać różnicę występującą pomiędzy posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi a doświadczeniem zawodowym. Należy zaznaczyć, że w województwie podkarpackim, według danych pozyskanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie, liczba bezrobotnych osób do 25. roku życia nieposiadających kwalifikacji jest zdecydowanie niższa niż liczba młodych mieszkańców Podkarpacia wykazujących brak doświadczenia zawodowego, przy czym zależność ta występuje w każdym powiecie oraz mieście na prawach powiatowych w całym regionie. Szczegółowe zestawienie braku kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego w grupie osób bezrobotnych do 25. roku życia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba młodych bezrobotnych bez kwalifikacji oraz młodych bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w II kwartale 2014 r.

Powiat	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	Liczba bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego
1	2	3
Bieszczadzki	227	231
Brzozowski	389	693
Dębicki	608	964
Jarosławski	933	1348
Jasielski	509	1035
Kolbuszowski	366	581
Krośniński	311	724
Krosno	77	184

³ Na podstawie *Raportu zbiorczego dotyczącego kształtowania się bezrobocia w województwie podkarpackim w latach 2011–2014*, UR 2015 (obliczenia zostały przedstawione przez studentów: Kamilę Smolik, Annę Kowal, Michała Piękosia, należących do Studenckiego Koła Naukowego „Liderzy Biznesu” na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego – do Sekcji Rynku Pracy i Kształtowania Karier Zawodowej, której opiekunem jest dr hab. Anna Barwińska-Malajowicz, prof. UR. Obliczenia wchodziły w skład jednego z modułów autorskiego projektu naukowo-badawczego o charakterze identyfikacyjnym pt. *Start zawodowy absolwentów szkół wyższych w województwie podkarpackim*, który realizowany był w semestrze letnim roku akademickiego 2014/2015, w nawiązaniu do porozumienia z 2.12.2014 roku o współpracy między Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie a Wydziałem Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego).

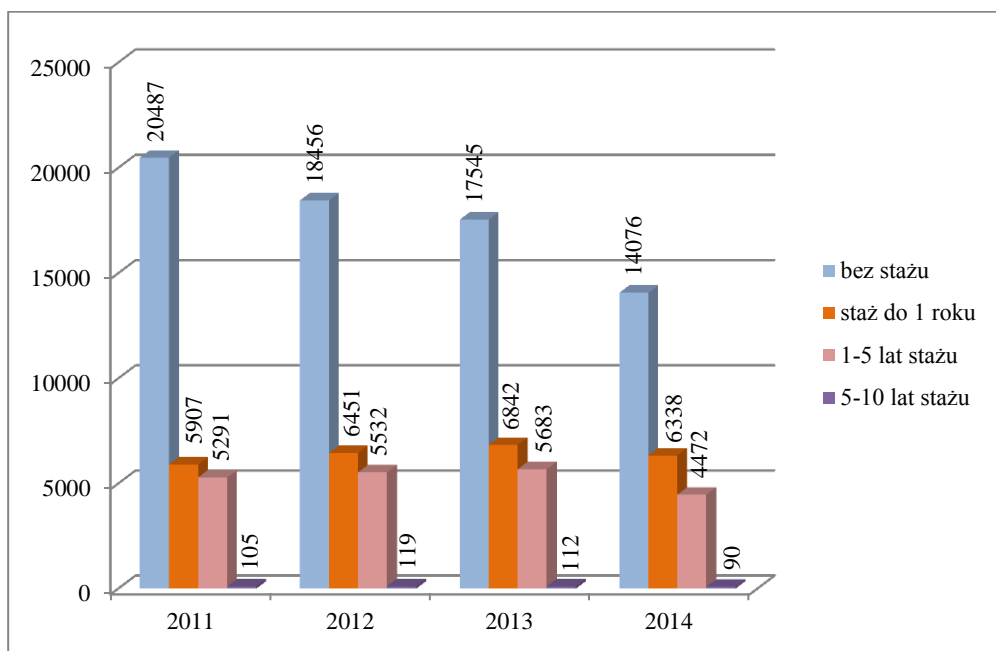
1	2	3
Leski	211	259
Leżajski	582	794
Lubaczowski	317	449
Łańcucki	592	780
Mielecki	752	916
Niżański	599	799
Przemyski	673	936
Przemyśl	277	415
Przeworski	656	1041
Ropczycko-sędziszowski	703	1062
Rzeszowski	673	1385
Rzeszów	486	724
Sanocki	417	632
Stańkowolski	384	652
Strzyżowski	578	733
Tarnobrzegi	218	296
Tarnobrzeg	170	225

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Analiza danych zestawionych w tabeli 1 wyraźnie wykazuje, że duża liczba bezrobotnych nie posiada doświadczenia zawodowego. Warto byłoby w tym miejscu dokonać rangowania powiatów względem najlepszego lub najłagodniejszego dopasowania kompetencyjnego młodych pracowników do wymogów miejsca pracy (kwalifikacji i doświadczenia), jednak ze względu na ograniczone ramy objętościowe niniejszego artykułu problem ten zostanie podjęty w następnym opracowaniu. Niemniej jednak po przeanalizowaniu zgromadzonych danych statystycznych należy zaakcentować sytuację Krosna (miasto na prawach powiatu) jako miejsca o najmniejszym odsetku bezrobotnych młodych ludzi zarówno bez kwalifikacji, jak i doświadczenia zawodowego. Jednym z powodów takiej sytuacji może być o wiele mniejsza powierzchnia omawianego obszaru (w porównaniu z większością powiatów), która generuje wyższy wskaźnik zagęszczenia instytucji oświatowo-edukacyjnych – Krosno posiada ponad 10 szkół ponadgimnazjalnych, 5 szkół dla dorosłych oraz instytucji szkolnictwa wyższego [<http://www.krosno.pl>]. Co więcej, jest obszarem działalności wielu przedsiębiorstw, zarówno z sektora przemysłowego, jak i usługowego, gdzie potencjalni pracownicy mogą zdobywać doświadczenie zawodowe. Posiadanie odpowiedniego doświadczenia zawodowego jest bezpośrednio związane z okresem zatrudnienia (rys. 4).

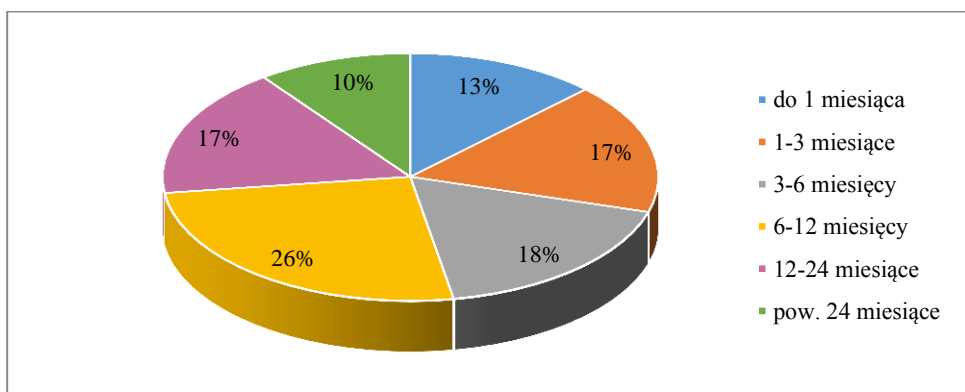
Analiza danych zestawionych na rys. 4 wykazuje tendencję spadkową dotyczącą młodych osób bezrobotnych nieposiadających stażu zawodowego. Niemniej jednak większość młodych ludzi pozostających bez pracy w województwie podkarpackim (2011 r. – 64%; 2012 r. – 60%; 2013 r. – 58%; 2014 r. – 56%) nie posiada żadnego stażu zawodowego. Tylko nieliczne jednostki mogą pochwalić się dość długim stażem pracy powyżej 5 lat, co potwierdza fakt, iż przed 25. rokiem życia młodzi bezrobotni nie podejmują (lub nie mają możliwości podejmowania) stałego zatrudnienia, a głów-

nym źródłem zarobku jest praca na podstawie tzw. umów śmieciowych, które z racji charakteru cywilnoprawnego nie wliczają się do stażu pracy.

Rys. 4. Posiadany staż zawodowy młodych osób bezrobotnych w województwie podkarpackim – II kwartał 2011–2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Rys. 5. Czas pozostawania bez pracy młodych osób bezrobotnych – województwo podkarpackie, II kwartał 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Oprócz braku stażu zawodowego istotnym aspektem bezrobocia młodzieży jest długość okresu pozostawania bez pracy. Im dłużej osoby bezrobotne nie znajdują zatrudnienia, tym bardziej zaczynają wątpić w swoje klasyfikacje i umiejętności. Często

staje się to początkiem chorób depresyjnych, braku chęci do samorealizacji oraz rozwoju, a to z kolei generuje zjawisko tzw. bezrobocia chronicznego związanego z mało prawdopodobnym znalezieniem zatrudnienia z powodu braku aktualizacji swoich kwalifikacji i wiary w siebie. Sytuacja ta również znalazła swoje odzwierciedlenie wśród mieszkańców województwa podkarpackiego (rys. 5).

W 2014 r. województwo podkarpackie charakteryzowało się stosunkowo wysokim odsetkiem ludzi młodych pozostających w sytuacji tzw. bezrobocia długookresowego. Ponad 6 tys. mieszkańców do 25. roku życia nie uzyskało zatrudnienia przez okres 6–12 miesięcy (26%), zaś 27% ogółu młodych bezrobotnych (17,0% – czas pozostawania bez pracy przez okres 12–24 miesięcy oraz 10% – powyżej 24 miesięcy), dosięgnęło widmo bezrobocia długotrwałego, chronicznego. Taka sytuacja może oznaczać, że ponad połowa ludzi do 25. roku życia, zamieszkująca województwo podkarpackie ma skłonności (lub pojawią się one w przyszłości) do izolacji społecznej, która jeśli nie będzie leczona, to może prowadzić do zagrożenia patologią społeczną.

Problem związany z tak długim czasem pozostawania bez pracy przekłada się na brak doświadczenia zawodowego ludzi młodych. Realia współczesnego rynku pracy wymuszają bezustanną aktualizację zdobytej wiedzy. Z roku na rok dynamika tych procesów wzrasta, zaś ludziom, a tym bardziej bezrobotnym osobom młodym, ubywa sił i ambicji do kontynuowania nauki czy szkoleń, ponieważ w ostatecznym rozrachunku okazują się one tylko ponoszonymi kosztami (udział w większości prestiżowych szkoleń czy kursów jest odpłatny).

Sytuacja województwa podkarpackiego, jako trzeciego województwa w Polsce o najwyższej stopie bezrobocia, przynosi jednak pewne „korzyści” w zakresie wysokości funduszy przekazywanych do powiatowych oraz wojewódzkich urzędów pracy. W ramach wyrównywania szans oraz struktur regionalnych odbywa się wiele konkursów oraz przetargów dla poszczególnych przedsiębiorców, mających na celu zintensyfikowanie procesu aktywizacji zawodowej osób młodych zamieszkujących województwo podkarpackie.

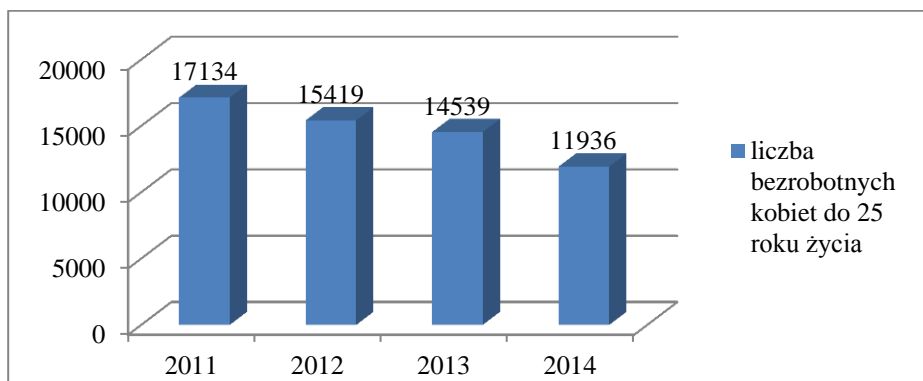
Problem aktywizacji zawodowej młodych kobiet na Podkarpaciu

Kwestia zróżnicowania rynku pracy ze względu na płeć pracownika rokrocznie wywołuje niemałe kontrowersje. Pomimo realizacji licznych programów zorientowanych na zwiększanie świadomości w zakresie praw i możliwości przysługujących kobietom, wyobrażenia pracodawców, stereotypy, jak i powszechne przekonania o bierności zawodowej kobiet (związanej m.in. z urlopem macierzyńskim), stale blokują skuteczny rozwój aktywności ekonomicznej tej grupy.

Analiza poziomu stopy bezrobocia kobiet w ujęciu regionalnym wskazuje, że w latach 2011–2014 w województwie podkarpackim 28% wszystkich bezrobotnych stanowiły kobiety. Specyfika tego regionu nie daje nadziei na poprawę sytuacji w najbliższych latach. Panujące stereotypy oraz fakt, że Podkarpacie to obszar rolniczo-przemysłowy, z dominującą branżą lotniczą, elektromaszynową oraz budowlaną [Ciba 2012] raczej nie będą sprzyjać generowaniu nowych stanowisk pracy dla kobiet.

Niemniej jednak nadzieją w tym przypadku może być infrastruktura handlowo-usługowa regionu.

Analizując skalę bezrobocia kobiet do 25. roku życia na Podkarpaciu (rys. 6.), zauważamy znaczny spadek poziomu bezrobocia w tej grupie na przełomie 2013/2014 roku, przy czym liczba bezrobotnych kobiet utrzymywała się w 2014 r. nadal na stosunkowo wysokim poziomie, wynosząc około 12 tys. mieszkanek województwa podkarpackiego. W skali kraju, w 2014 r., młode bezrobotne kobiety stanowiły 23,4% wszystkich bezrobotnych (ok. 48,6 tys. osób).

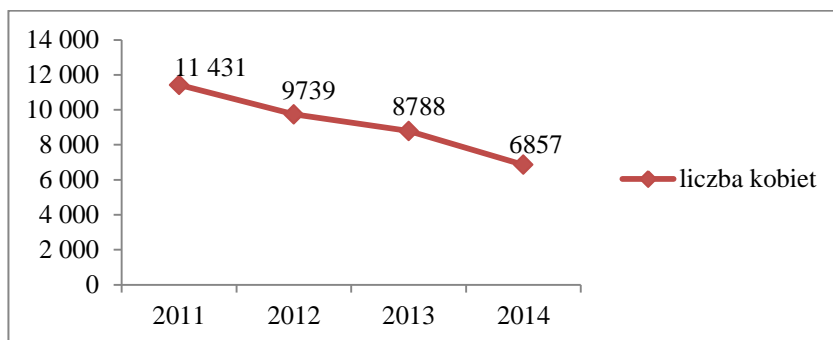
Rys. 6. Liczba bezrobotnych kobiet do 25. roku życia, w latach 2011–2014 (II kwartał) – województwo podkarpackie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Analiza poziomu bezrobocia w 2014 r. w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego dodatkowo wykazała, że największą liczbę młodych, bezrobotnych kobiet zanotowano w powiecie jarosławskim (831 osób) i następnie w powiecie dębickim oraz mieleckim (po ok. 800 osób). Jest to wynik m.in. znacznych procesów rozwojowych Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec, w której dominuje przemysł ciężki oraz strefa IT uznawana stereotypowo za domenę mężczyzn. Najlepszą sytuacją dotyczącą spadku bezrobocia wśród kobiet charakteryzowało się natomiast Krosno (131 kobiet), które jest ośrodkiem głównie usługowym, a aż 97% podmiotów gospodarczych ma charakter prywatny [<http://www.krosno.pl/pl/dla-przedsiębiorczych/wizytowka-gospodarcza-miasta/firmy-rosnienskie/najwazniejsze-branze/>].

W takich warunkach młode kobiety mają większe szanse na zatrudnienie np. w handlu (sprzedaż), zarówno z racji odpowiednich umiejętności, jak i coraz powszechniejszej (lecz równocześnie budzącej pewne spory) struktury tzw. przedsiębiorstwa rodzinnego.

Głównym problemem związanym z zatrudnieniem kobiet do 25. roku życia jest brak odpowiedniego doświadczenia zawodowego potencjalnych pracowników. Jednak dzięki nowym możliwościom aktywizacji zawodowej młodych kobiet (stworzonych niejednokrotnie w wyniku wykorzystania środków unijnych), zauważono w województwie podkarpackim znaczny spadek liczby osób pozostających bez stażu pracy w omawianej grupie (rys. 7).

Rys. 7. Bezrobocie – kobiety do 25. roku życia pozostające bez stażu pracy w II kwartale w latach 2011–2014 – województwo podkarpackie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Pomimo obserwowanej pozytywnej tendencji spadkowej liczba kobiet pozostających bez stażu pracy przyjmuje bardzo wysokie wartości. W II kwartale 2014 roku rocznym stażem pracy w województwie podkarpackim mogło pochwalić się tylko 2985 kobiet młodych. Co interesujące, na obecnym rynku pracy kobiety do 25. roku życia, o ile w ogóle posiadają doświadczenie zawodowe, to ma ono głównie związek z praktyką zdobytą podczas prac dorywczych lub staży dla bezrobotnych oferowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy.

Na uwagę zasługuje ponadto problem związany z urlopem macierzyńskim i wychowawczym. Prawie dwa lata temu (w 2014 r.), aż 2427 młodych kobiet nie podjęło pracy po urodzeniu dziecka. Powrót pracownicy po przysługującym jej urlopie macierzyńskim czy wychowawczym jest utrudniony, choćby ze względu na zmiany organizacyjne czy strukturalne w organizacji. I właśnie te ostatnie są jedną z istotnych przyczyn kontrowersji wokół sytuacji powstających w niektórych przedsiębiorstwach. Kodeks Pracy wyraźnie zaznacza, iż zmiana stanowiska osoby powracającej z urlopu macierzyńskiego jest możliwa tylko w sytuacji braku możliwości zatrudnienia tej osoby na dotychczasowo wykonywanym stanowisku [Art. 176–189¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks Pracy, Dz.U. z 2014 r., poz. 1502].

Tabela 2. Struktura wykształcenia bezrobotnych kobiet do 25. roku życia w województwie podkarpackim w latach 2011–2014 (II kwartał)

wykształcenie \ rok	wyższe	Policealne i średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe
2011	2094	5564	5437	2229
2012	1754 ↓	5081 ↓	4635 ↓	2225 ↓
2013	1816 ↑	4779 ↓	4204 ↓	2199 ↓
2014	1403 ↓	3945 ↓	3366 ↓	1937 ↓

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie

Kolejną przyczyną bezrobocia kobiet może być poziom i kierunek wykształcenia młodych kobiet do 25. roku życia. Według danych statystycznych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie w latach 2011–2014 większość młodych bezrobotnych kobiet posiadała wykształcenie policealne lub średnie zawodowe (tabela 2). Na kolejnym miejscu uplasowały się kobiety z kwalifikacjami średnimi ogólnokształcącymi. Następnie znajdują się panie z wykształceniem zasadniczym zawodowym, zaś na czwartym miejscu z wykształceniem wyższym. Wspomnieć należy, że współczesny rynek pracy wypracował model, w którym jednym z głównych wymagań zawodowych jest posiadanie wyższego wykształcenia lub przynajmniej rozpoczęcie studiów na kierunku wyższym.

Rynek pracy jest specyficzny, a zjawiska na nim zachodzące często trudne do przewidzenia. Szereg procesów związanych z zatrudnieniem ma charakter ciągu logicznego o charakterze przyczynowo-skutkowym. Gdy sytuacja bezrobocia osiąga np. grupę osób starszych, w ramach działań zapobiegawczych generowane są różne kursy, szkolenia, programy, które są zorientowane na ich aktywizację. Po ograniczeniu rozmiarów jednego problemu kolejne działania koncentrowane są na następnej grupie zagrożonej wysokim bezrobociem. Bardzo dużym prawdopodobieństwem jest zatem w kolejnych latach większa intensyfikacja działań na rzecz aktywizacji oraz zatrudnienia młodych kobiet w województwie podkarpackim. Pamiętać należy, że młode kobiety z jednej strony są nastawione na rozwój, dobrze zorganizowane oraz stworzone do zadań praktycznych (co wynika z psychologicznych aspektów płci), z drugiej jednak ich nieuświadomioną cechą charakterystyczną jest często emocjonalność i porywczność oraz duże prawdopodobieństwo szybkiego zajścia w ciążę (czas urlopów macierzyńskich jest dla pracodawcy istotnym obciążeniem i stanowi problem związany z poszukiwaniem nowej, niewdrożonej w systemy firmy, osoby na zastępstwo). W związku z powyższym duże znaczenie ma wspieranie kobiet (zwłaszcza młodych) w odnajdywaniu swojego miejsca na rynku.

Podsumowanie

Województwo podkarpackie wykazuje wysoki wskaźnik bezrobocia ludzi młodych (do 25. roku życia), którzy z racji posiadanych umiejętności, szybkości przyswajania nowej wiedzy oraz otwartości na zmiany i funkcjonowanie w warunkach globalnych, powinni być podstawową jednostką budującą kulturę światowego, krajowego i regionalnego biznesu. Przeprowadzone w artykule analizy wykazały, iż największy poziom bezrobocia młodzieży dotyczy tzw. bezrobocia długotrwałego. Wnikliwa analiza problemu pozwoliła również na wyszczególnienie powiatów o najwyższym wskaźniku bezrobocia wśród osób poniżej 25. roku życia (powiat rzeszowski 7,6%) oraz najniższym (Krosno – miasto na prawach powiatowych – ok. 1%). Warto również zaznaczyć, iż pozycja kobiet na rynku pracy jest gorsza niż mężczyzn, przy czym sytuacja dotycząca stażu pracy bezrobotnych kobiet do 25. roku życia uległa w latach 2011–2014 pewnej poprawie. Fakt ten może być pozytywnym efektem procesu wzmożonej aktywizacji kobiet w ostatnich latach, jak i negatyw-

nym rezultatem intensywnej migracji czy coraz częstszego zatrudniania na podstawie tzw. umów śmieciowych.

Uwarunkowania problemu bezrobocia wśród ludzi młodych na terenie województwa podkarpackiego, pomimo znacznego spadku stopy bezrobocia na przełomie 2013/2014 roku, nadal generują więcej pytań niż odpowiedzi. Pomimo utworzenia i dynamicznego rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej (zatrudniającej rokrocznie nowych pracowników) czy wysokiego wskaźnika uczelni wyższych na 1 mieszkańca, ludzie do 25. roku życia ciągle zmagają się z realiami życia gospodarczego zdominowanymi m.in. przez wygórowane wymagania pracodawców czy brak nowych stanowisk pracy. Co więcej, ich start zawodowy często jest ograniczony już w momencie pytania o doświadczenie zawodowe. Paradoksem jest, iż tytuł uzyskany na uczelni wyższej od dłuższego czasu stał się jedynie podstawowym elementem każdego CV, a nie potwierdzeniem umiejętności kandydata. Bez doświadczenia zawodowego nie ma pracy, zaś bez pracy nie ma możliwości uzyskania wymaganych praktycznych umiejętności. Każdy młody człowiek potrzebuje zachęty do kontynuowania swojego rozwoju, a jedną z głównych motywacji stanowią bodźce finansowe. Niestety, zarówno podkarpacki, jak i polski rynek pracy borykają się z problemami również w tym zakresie, czego efektem jest blokowanie wielu działań zorientowanych na walkę z istniejącym bezrobociem.

Bibliografia

- Analiza kwalifikacji i kompetencji kluczowych dla zwiększenia szans absolwentów na rynku pracy. Raport końcowy*, AGROTECH, 2014, Warszawa.
- Ciba J. *Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 r.*, <http://www.wios.rzeszow.pl/>
<http://www.krosno.pl>
<http://www.krosno.pl/pl/dla-przedsiębiorczych/wizytowka-gospodarcza-miasta/firmy-krosnienskie/najwazniejsze-branze/>
<https://www.biurokarier.umk.pl/kwalifikacje-a-kompetencje>
- Kotarski H., 2013, *Kapitał ludzki i kapitał społeczny, a rozwój województwa podkarpackiego*, Wyd. UR, Rzeszów.
- Kształtowanie się bezrobocia w województwie podkarpackim w latach 2011–2014*, UR, 2015, Rzeszów.
- Liczba bezrobotnych zarejestrowanych oraz stopa bezrobocia według województw, podregionów i powiatów. Stan w końcu listopada 2015 r.*, GUS, 2015, Warszawa.
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2015 r.*, GUS, 2015, Warszawa.
- Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2014 roku*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wydział Analiz i Statystyk, 2015, Warszawa.
- Szkolnictwo Wyższe w Polsce*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013, Warszawa.

The Situation of the Young People in Labour Market in Podkarpacie

Summary

The aim of this study is to present certain aspects related to the situation of unemployment of young people (under 25 years old), living in the Podkarpacie voivodeship and to provide the statistical data and the results of the empirical research refers to the subject. The basis for

the publication are presented analysis of unemployment in terms of the situation of individual districts as well as the factors such as: professional qualifications, professional experience, the period of employment and the duration of unemployment. The following part includes the additionally specified situation of young, unemployed women. All conducted consideration ends up with synthetic summary.

Keywords: labor market, unemployment, young unemployed